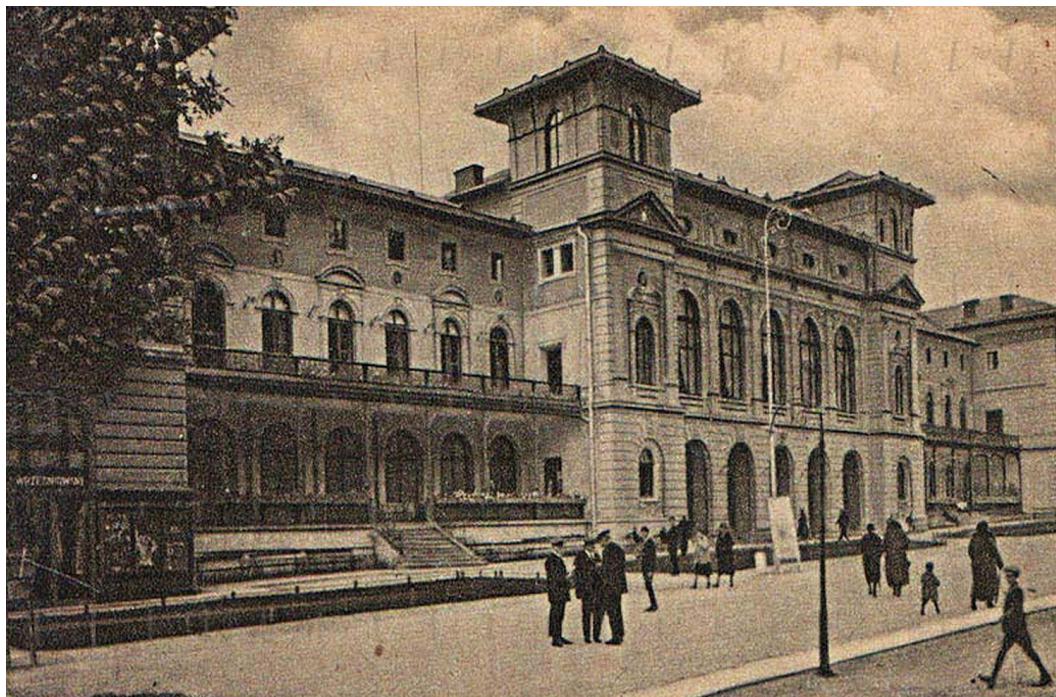

**PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO
HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.**

Józef Stanisław Stec ,2022

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY
KRÓTKI RYS HISTORYCZNY

Projekt Domu Gościnnego -obecnie Stary Dom Zdrojowy w Krynicy opracowali architekci Julian Niedzielski i Jan Zawiejski. W roku 1885 sporządzili plany szczegółowe, kosztorysy oraz ustalili dokładną lokalizację gmachu. W 1886 roku przystąpiono do budowy, która została ukończona w 1889 roku. Dom Zdrojowy w Krynicy uważany był za jedną z najlepszych pod względem architektonicznym budowli wzniesionych z końcem XIX wieku w Galicji, czego wyrazem były m.in. pochlebne opinie otrzymane na Wystawie Sztuki Polskiej w Krakowie w 1887 r. oraz na Wystawie Przemysłu Budowlanego we Lwowie w 1892 r.

Dom Zdrojowy to duży trzykondygnacyjny budynek, założony na planie podłużnym z trzema ryzalitami i dwoma skrzydłami bocznymi. Reprezentacyjną część budowli stanowi szeroki i wydatnie wysunięty do przodu ryzalit środkowy. Mieści on na piętrze dużą salę balowo-koncertową, do której prowadzi z westybulu na parterze reprezentacyjna klatka schodowa. Siedmioosiowy ryzalit główny, flankowany po bokach belwederkami tworzącymi niewielkie ryzalitty, posiada w zasadzie duże kondygnacje.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Parter z pięcioma arkadami wejściowymi oraz piętro reprezentacyjne zaakcentowane pięcioma wielkimi oknami arkadowymi, a w partii belwederków oknami ujętymi w formę aediculi. Ponad pięcioma oknami arkadowymi piętra, powyżej gzymsu, wprowadzono strefę niewielkich eliptycznych okienek, które również oświetlają salę balowo-koncertową. Belwederki otrzymały dodatkowo trzecią kondygnację. Również ryzality boczne oraz skrzydła i korpus budowli miały rozbudowaną, lecz przy tym wyważoną dekorację, w tym nie istniejącą już dekorację sgraffitową. Cała budowla utrzymana jest w formach spokojnego neorenesansu, gdzie echa romantyzmu łączą się w fasadach z rozwiązaniami wiedeńskich pałaców dojrzałego historyzmu. Ważnym elementem architektonicznym są wprowadzone w przestrzeniach między ryzalitami, żeliwne ganki pierwszego piętra wsparte na kolumnach tworzących w partii niższej kondygnacji dodatkowy efekt funkcjonalny i formalny.

W latach 1923-1924 dokonano rozbudowy Domu Zdrojowego poprzez wydłużenie skrzydeł bocznych, co nie zmieniło wyglądu fasady głównej, ani nie zakłóciło układu całości.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY
Budynek uzyskał w rzucie plan zbliżony do litery „E”, a nowo powstałym elewacjom nadano utrzymany w konwencji, ale nieco już prostszy wystrój architektoniczny.

DANE OGÓLNE

1. Czas powstania; 1889r. – korpus, skrzydła lata 20-te XX wieku
2. Autorzy; Julian Niedzielski i Jan Zawiejski
3. Technika i technologia wykonania; budynek II piętrowy z poddaszem , częściowo podpiwniczony, stylowe wnętrza reprezentacyjne
4. Lokalizacja; budynek Starego Domu Zdrojowego znajduje się na działce: 998/2 jedn. ewid. Krynica-Zdrój – miasto obręb 0001 Krynica Zdrój .
5. Użytkownik „Uzdrowisko Krynica-Żegiestów” S.A. z siedzibą w Krynicy-Zdroju, ul. Nowotarskiego 9/4, 33-380 Krynica-Zdrój
6. Rejestr zabytków; obiekt wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-406/48 decyzją z dnia 21.11.1972 r. oraz usytuowany na chronionym obszarze historycznego układu urbanistycznego miasta Krynica-Zdrój, wpisanym do rejestru zabytków nieruchomych pod numerem A-278/M decyzją z dnia 04.02.2009 r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Zamieszczone poniżej archiwalne fotografie ilustrują widoki Starego Domu Zdrojowego w układzie chronologicznym.

1910-1915

1920 - 1925

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

1930 - 1935

1938

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY**1937 - 1939**

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.**1936 - 1938**

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

OPIS ELEWACJI

ELEWACJA FRONTOWA

Główny korpus budynku powstał w latach 1885-1889 i stanowi pierwotne założenie obiektu, do którego w latach dwudziestych XX wieku dobudowano skrzydła północne i południowe. Posiada ona trzy kondygnacje nadziemne za wyjątkiem dwukondygnacyjnej części środkowej, gdzie na I piętrze zlokalizowano salę balową o wysokości dwóch kondygnacji i część ta jest częściowo podpiwniczona.

Fundamenty i ściany fundamentowe wykonane zostały z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej. Środkowa część fundamentu wykonana została z kamienia obrabianego. Nie zaobserwowano występowania poziomych i pionowych warstw hydroizolacyjnych.

Ściany nośne nadziemne wykonane są z cegły pełnej na zaprawie wapiennej, a do ich wznoszenia użyto cegły charakterystycznej dla końca XIX wieku o wymiarach 30x15x7cm. Na ścianach wykonano wapienno-piaskowe wyprawy tynkarskie oraz sztukateryjne z użyciem cementu romańskiego.

Fot.1. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja południowa .Widok ogólny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

SKRZYDŁO POŁUDNIOWE I PÓŁNOCNE, ELEWACJA TYLNA

Całe założenie budynku Starego Domu Zdrojowego, po rozbudowie z lat 1923-24, w rzucie zbliżone jest do litery „E”, przy czym dobudowane skrzydła południowe i północne usytuowano prostopadle do korpusu głównego leżącego na osi wschód-zachód.

Dolna część fundamentu o wysokości 0.9m i grubości 100cm wykonana została z kamienia łamanego na zaprawie wapiennej z odsadzką 0.15÷0.18m na zewnątrz obrysu w stosunku do warstw występujących wyżej. Środkowa część fundamentu wykonana została z cegły palonej pełnej na zaprawie wapiennej i posiada wysokość 30cm i grubość 82cm. Górną część fundamentu o wysokości 25cm i grubości 82cm wykonano z gruzobetonu i celem tej warstwy była ochrona przed podciąganiem wody gruntowej.

Ściany nośne nadziemne wykonano z cegły pełnej na zaprawie wapiennej, przy do ich wznoszenia użyto przede wszystkim cegły ceramicznej pełnej o charakterystycznych dla okresu międzywojennego wymiarach 27x13x6,5cm. Na ścianach wykonano wapienno-piaskowe wyprawy tynkarskie oraz sztukateryjne.

Fot.2. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja południowa .Widok ogólny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY**STAN ZACHOWANIA ELEWACJI****WYPRAWY TYNKARSKIE**

Stan zachowania poszczególnych części elewacji jest zróżnicowany. Elewacje wschodnia i południowa są gorzej zachowane od pozostałych, gdyż są szczególnie narażone na zmienne warunki atmosferyczne. Partie cokołowe budynku oraz w obrębie rur spustowych należą do najbardziej zdestruowanych. Szczegółowy stan widoczny jest na fotografiach zamieszczonych w opracowaniu.

Elewacje zostały poddane w przeszłości nieprofesjonalnym renowacjom, które przyczyniły się do powstania kolejnych zniszczeń. W wielu miejscach powierzchnię oryginalnych tynków, sztukaterii i płaskorzeźb pokryto cienkim narzutem cementowo-piaskowym oraz farbami emulsyjnymi zniekształcając tym samym formę, fakturę i pierwotną kolorystykę elewacji. Najgorzej zachowane są partie przyziemia w wyniku ciągłego narażenia na działanie wody opadowej oraz soli, którą w przeszłości posypywano chodniki zimą. Sole krystalizując wewnątrz struktury narzutu boniowania rozsadziły go i rozdrobniły na ziarna. Do wysokości ok. 1-2 metrów partie przyziemia charakteryzują mocne zasolenia widoczne w postaci odparzonych i spęcherzonych wypraw tynkarskich, wykwitów soli oraz charakterystycznych plam wilgoci. Również dolne partie elewacji budynku oraz elewacja frontowa, były najczęściej poddawane w przeszłości naprawom i reperacjom; wklejono łaty i uzupełnienia stosując cement i gips jako uzupełnienia, opracowane niezgodnie z oryginalną fakturą wypraw. Całość następnie malowano farbą emulsyjną, która łuszczy się i odpada całymi płatami. Uzupełnienia materiałami o innych parametrach technicznych niż oryginalne zaprawy doprowadziły do osypywania się tynków oraz ich dezintegracji. W wielu miejscach, w wyniku odspojenia warstwy zaprawy od podłoża powstały duże spęcherzenia, grożące osypaniem się i dalszą degradacją.

Budynek z powodu nieszczelnych rynien w przeszłości, był narażony przez lata na niekorzystne działanie wody pochodzącej z opadów atmosferycznych zwłaszcza w narożach w pobliżu rynien, spływająca po elewacji woda przyczyniła się do erozji i korozji tynków oraz miejscowego osłabienia wątku ceglanego. W niektórych miejscach tynki utraciły pierwotne właściwości mechaniczne.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Warstwa cementu oraz pokrycie farbą emulsyjną elewacji przyczyniły się do dalszej destrukcji obiektu poprzez uniemożliwienie odparowywania wilgoci z wnętrza murów. Tynki w dolnych partiach (szczególnie od strony północnej) oraz obramienia okienne i cokoły zostały porażone mikrobiologicznie - miejscowo widoczne glony. Obróbki blacharskie cokołów i parapetów okien są zdeformowane i skorodowane. Metalowe balustrady są skorodowane, a kraty okienne noszą ślady korozji.

Pełna ocena stanu zachowania poszczególnych elementów architektonicznych struktury budynku, a także techniki wykonania i przekształceń architektonicznych będzie możliwa dopiero po usunięciu odspojonych, zasolonych i niewłaściwie wykonanych tynków oraz szlicht.

Fot.3. Stary Dom Zdrojowy w Kryńcy. Zniszczenia elewacji. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.4. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Zniszczenia elewacji. Stan 2022r.

PROFILE CIĄGNIONE ORAZ DEKORACJE ARCHITEKTONICZNE

Wykonane na elewacji frontowej oraz częściowo na pozostałych elewacjach w technice” cementów romańskich „ pokryte są w wielu miejscach warstwą zacierki cementowej, która zaobliła i unieczystniła ich pierwotną formę. Dekoracje te posiadają charakterystyczne zniszczenia dla wypraw romańskich, spękania erozyjne – płytkie ubytki warstwy wykończeniowej oraz defragmentację. Miejscami wyprawy te są bardzo zniszczone i kwalifikują się do całkowitej wymiany .

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.5-6. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Zniszczenia historycznych elewacji. Stan 2022r.

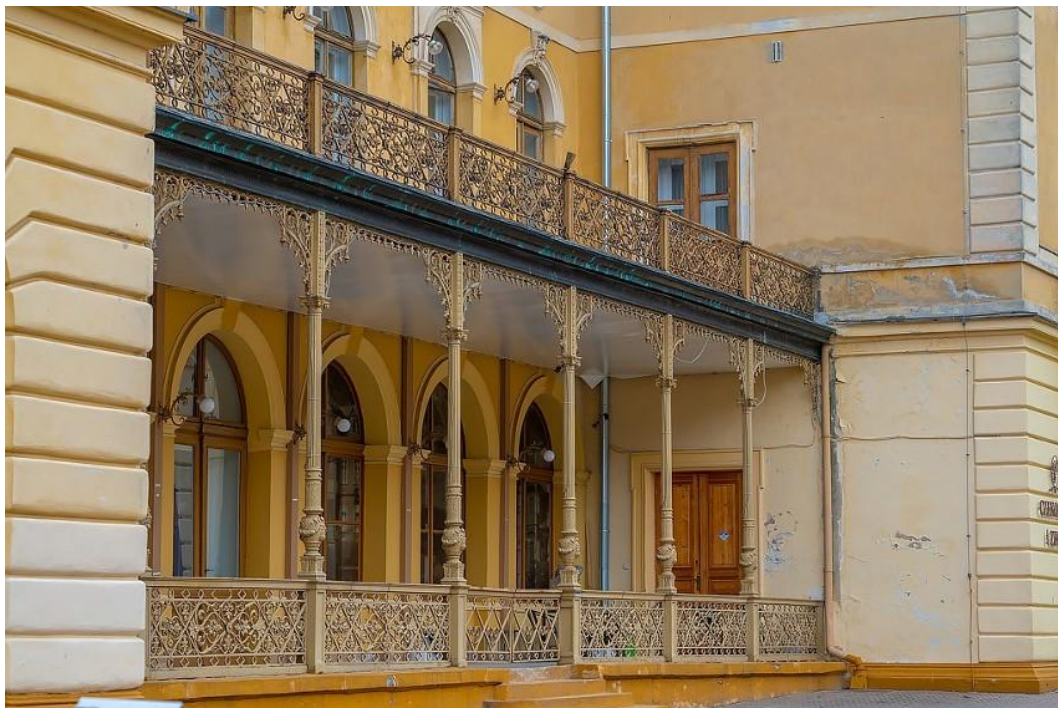

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

POZOSTAŁE ELEMENTY ELEWACJI BUDYNKU

A. BALKONY

Częściowo nie oryginalne balustrady (elewacja zachodnia), obróbki blacharskie źle zrobione i zniszczone, widoczne zasolenia, przemalowania, zabrudzenia elementów murowanych, balustrady stalowe wielokrotnie przemalowywane ,uległy dalekiej korozji.

Fot.7. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa ; balkony i podcienia. Stan 2022r.

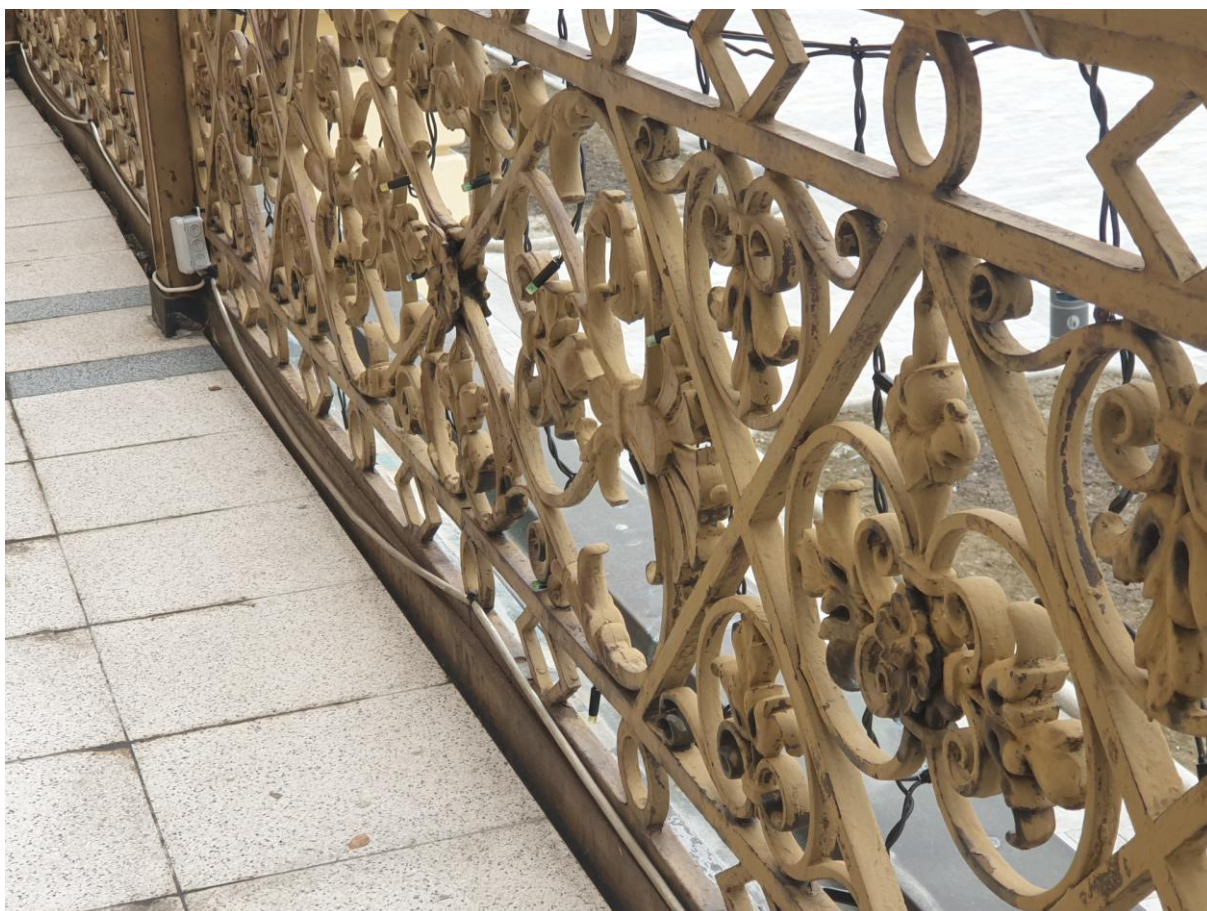
Proponowane działania konserwatorskie: przywrócenie oryginalnych balustrad, wykonanie obróbek blacharskich z użyciem blachy ocynkowanej, wyczyszczenie, skucie, uzupełnienie ubytków, rekonstrukcja wypraw tynkarskich i wykonanie nowych malarskich warstw wykończeniowych

B. PODCIENIA

Stan istniejący: elementy stalowe wielokrotnie przemalowywane, odkształcone, postępująca korozja, sufity- rozwarstwienia i ubytki w tynku, elementy ozdobne przy oknach – pilastry, łuki – spęcherzenia, odspojenia farb, wielokrotne przemalowania.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Proponowane działania konserwatorskie: elementy stalowe- usunięcie przemalowań oraz produktów korozji metalu, rekonstrukcja ubytków oraz zdeformowanych elementów, prostowanie pogniętych elementów, ocynowanie oraz malowanie proszkowe w kolorze wynikającym z badań stratygraficznych; elementy murowane: skucie tynków, przemalowań, uzupełnienie ubytków, oczyszczenie powierzchni, zagruntowanie, wykonanie tynków, malowanie.

Fot.8. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa ; kuta balustrada balkonu. Stan 2022r.

C.POSADZKI PODCIENI ELEWACJI FRONTOWEJ

Stan istniejący: pierwotnie wykonane z barwionego lastriko ze wzorem, spękane, uzupełnione bez zachowania formy. Obecnie zakryte płytkami.

Proponowane działania konserwatorskie; lepiej zachowane fragmenty- uzupełnienie / remont posadzki a w przypadku zbyt zniszczonych fragmentów wykonanie na nowo lastrykowej posadzki, powtórzyć oryginalny skład masy, spolerowanie powierzchni metodą na mokro, zabezpieczenie lastryka środkiem hydrofobowym.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

D. SCHODY I POCHYLNIE ZEWNĘTRZNE Z BALUSTRADAMI

Stan istniejący: schody z ubytkami w formie, widoczne odspojenia, pęknięcia i zasolenia; schody do kawiarni pokryte materiałem - sztuczną trawą, rozwarstwienia warstwy wykończeniowej, balustrady murowane z ubytkami, rozwarstwienia farby, ubytki tynku, elementy stalowe z wieloma przemalowaniami; prowizoryczne schody oraz pochylnia z desek tarasowych prowadzące do pijalni czekolady .

Zalecane działania konserwatorskie: elementy stalowe- usunięcie przemalowań oraz produktów korozji metalu, rekonstrukcja zdeformowanych elementów, prostowanie pogniętych elementów, ocynowanie oraz malowanie proszkowe w kolorze wynikającym z badań stratygraficznych; elementy murowane: skucie tynków, przemalowań, uzupełnienie ubytków, oczyszczenie powierzchni, zagruntowanie, restauracja tynków, malowanie.

E.DASZEK NAD WEJŚCIEM - ELEWACJA ZACHODNIA - OKNA NA ELEWACJI POŁUDNIOWEJ.

Zadaszenie nad wejściem na elewacji zachodniej poddane zostało w ostatnich latach generalnemu remontowi i jego obecny stan jest zadowalający .

Również znaczna część stolarki okiennej na elewacji południowej została wymieniona na nowe drewniane okna z szybami spełniającymi wymogi termoizolacyjne . Podobne rozwiązania należy zastosować przy stolarce okiennej na pozostałych elewacjach.

F. OKUCIA BLASZANE

Stan istniejący: parapety, obróbki blacharskie – zdeformowane, malowane farbą olejną – rozwarstwienia farby, złuszczenia.

Proponowane działania konserwatorskie: wykonanie nowych obróbek blacharskich z użyciem tradycyjnej blachy ocynkowanej

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.
FOTOGRAFICZNY STAN ZACHOWANIA POSZCZEGÓLNYCH ELEMENTÓW ELEWACJI.

Fot.9,10. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.11,12. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa – odkrywki stratygraficzne. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.13,14. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - fragmenty. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.15,16. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.16,17. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

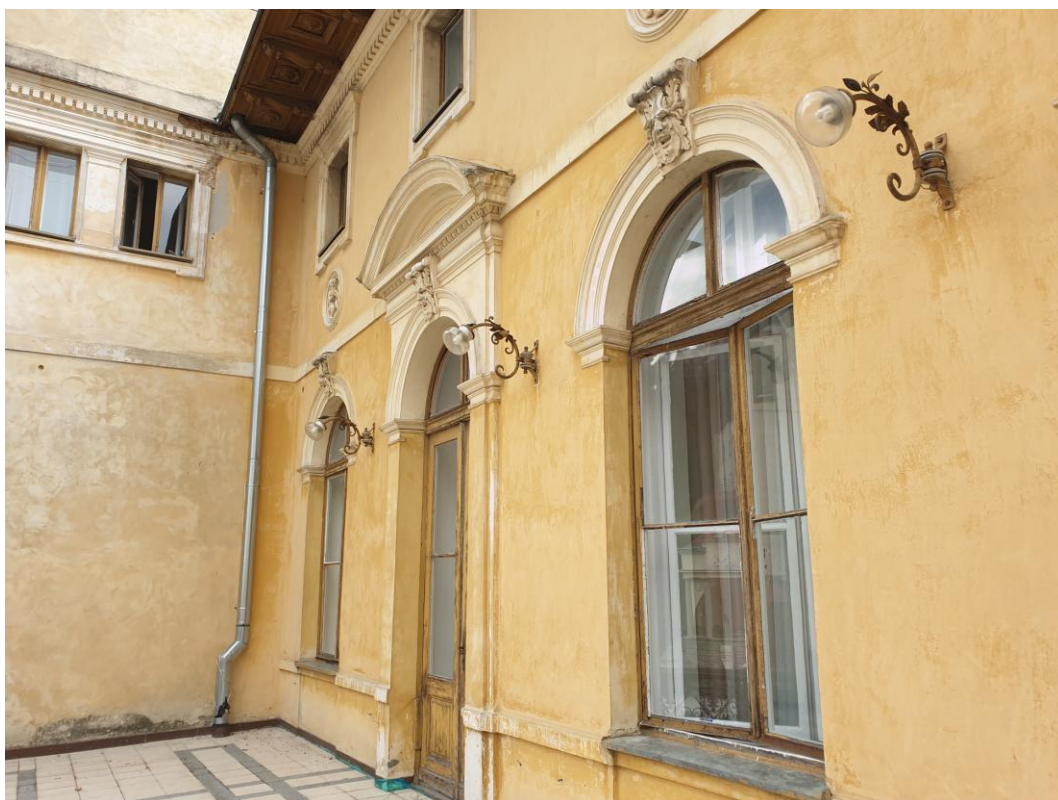

Fot.18,19. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.20. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

Fot.21. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacja frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.
PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.22,23. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje boczne - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.24,25. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

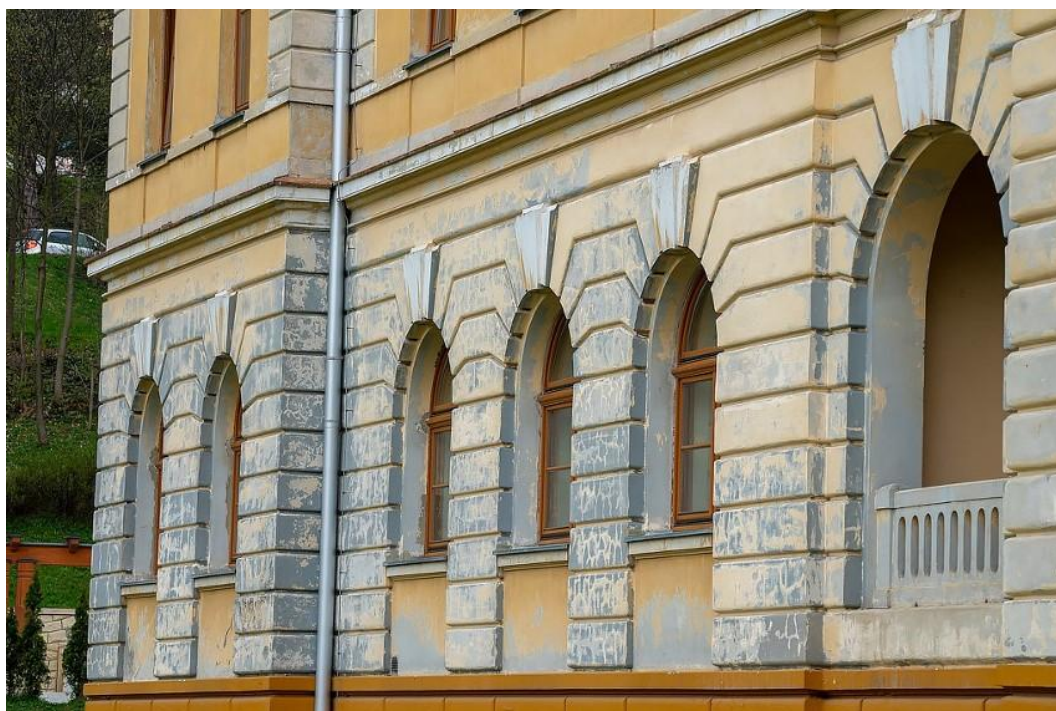

Fot.25,26. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.26,27. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.28,29. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Fot.30,31. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.32,33. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

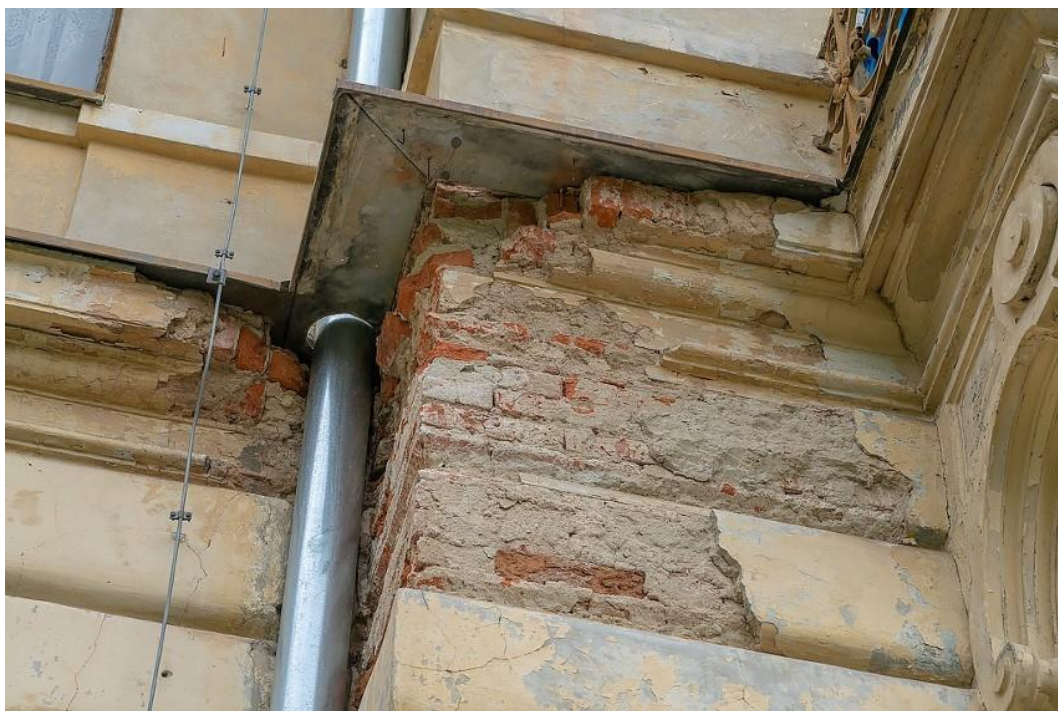
PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.34,35. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.36,37. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.38. Stary Dom Zdrojowy w Kryńcy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

STOLARKA OKIENNA

Drewniana stolarka okienna jest w bardzo złym stanie zachowania ; łuszczenie się farb, deformacja profili drewnianych - wypaczenie, ubytki, nie spełnianie obowiązujących przepisów oraz norm cieplnych, wtórne przeszklenia, zdekompletowane oraz licznie występujące wtórne okucia (m.in. klamki, szyldy) kwalifikuje się do wymiany na nową również drewnianą na wzór istniejących.

Proponuje się wykonanie nowych drewnianych okien jednoramowych za skrzydłami wyposażonymi w pakiety szklenia podwójnego spełniające wymagane warunki izolacyjności (współczynnik przenikania ciepła dla szyby zespolonej min. $U_w < 1,1 \text{ W}/(\text{m}^2 \cdot \text{K})$).

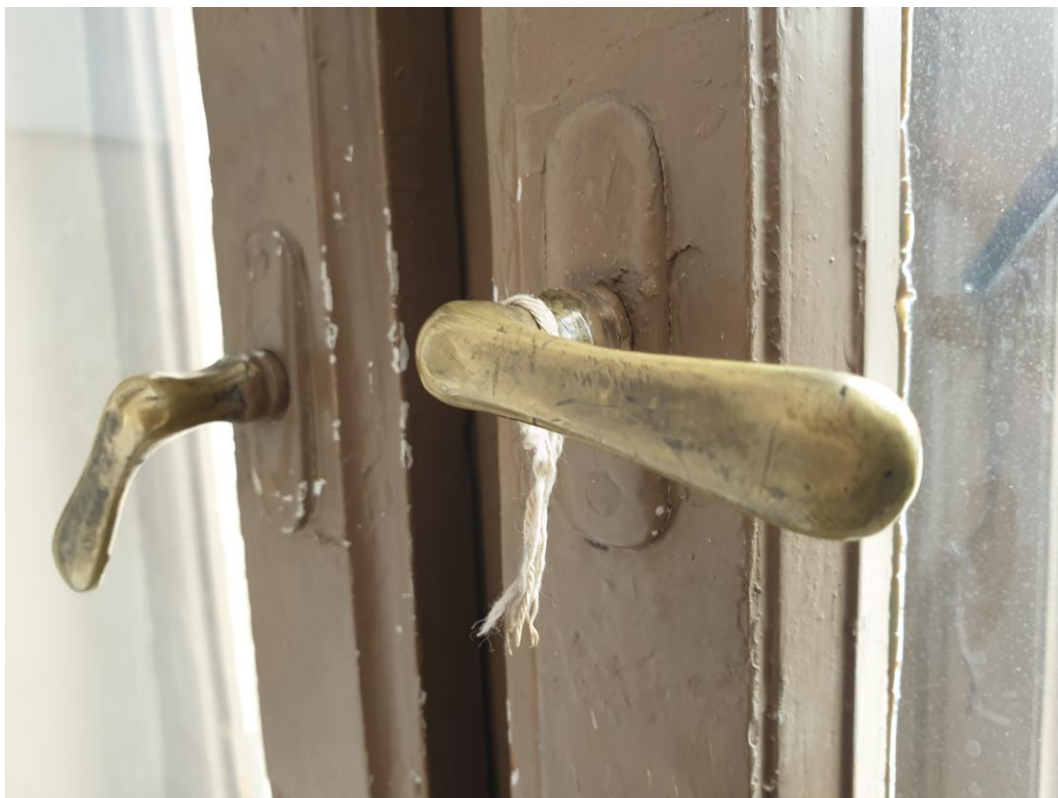
W celu uzyskania odpowiednich efektów przestrzennych proponuje się wprowadzić powiększone powierzchnie przekrojów drewnianych ościeżnic i drewniane okapniki. Podziały okien należy utrzymać w istniejących proporcjach i zastosowanych rozwiązaniach materiałowych, stosując podziały (szpros) konstrukcyjne. Konieczne jest przywrócenie oraz ujednolicenie mosiężnych okuć.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYŃCY.

Fot.39,40. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.41,42. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r.
PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.43,44. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r
PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

Fot.45. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r

STOLARKA DRZWIOWA

Drewniana stolarka drzwiowa z uwagi na stopień zużycia oraz niespełnienie warunków technologicznych w zakresie szerokości otworów podlega całkowitej wymianie. Zaleca się wykonanie drewnianych ościeżnic i skrzydeł drewnianych o konstrukcji płycinowej przy zachowaniu historycznych form stolarki. W trakcie prac rozbiórkowych należy zabezpieczyć wszystkie elementy profilowane stolarki okiennej i drzwiowej, które będą stanowiły wzorce do odtwarzania formy.

Fot.46,47. Stary Dom Zdrojowy w Krynicy. Elewacje frontowa - detal architektoniczny. Stan 2022r
PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY.

ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE DO RESTAURACJI ELEWACJI BUDYNKU.

Bryła budynku zachowała się do dziś. Znacznemu przekształceniu uległa natomiast aranżacja, kolorystyka elewacji i otoczenie obiektu głównie w wyniku nałożenia wtórnych warstw tynkarskich i malarskich na cegłę i wyprawy tynkarskie oraz na skutek naturalnych zmian związanych ze starzeniem się i zabrudzeniem powierzchni materiałów.

Pierwotna aranżacja oparta była na świadomym doborze materiałów dla uzyskania określonych efektów estetycznych. Bryła architektoniczna znajdowała swoje uzupełnienie w stonowanej kolorystyce w tonacjach jasno beżowo ugrowych.

Celem planowanych zabiegów konserwatorskich będzie przywrócenie elewacjom budynku dobrego stanu technicznego oraz walorów estetycznych, które utraciły na skutek przekształceń i procesu destrukcji. Podstawowym założeniem planowanej konserwacji będzie zatem ekspozycja pierwotnej aranżacji kolorystycznej, związana z techniką i technologią ich wykonania.

Późniejsze nawarstwienia zaleca się usunąć metodami dostosowanymi do stanu zachowania. Metody należy wybrać po przeprowadzeniu prób w różnych partiach elewacji budynku (po ustawieniu rusztowań).

Wstępne rozpoznanie stanu zachowania tynków i elementów dekoracyjnych wskazuje na konieczność wykonania uzupełnień i napraw powierzchni, zarówno ze względów estetycznych jak i na bezpieczeństwo techniczne zabytkowej materii. Przewiduje się wykonanie rekonstrukcji, ubytków wypraw tynków, gzymsów z użyciem zapraw z wypraw szlachetnych lub zbliżonych składem do oryginalnych oraz z powtórzeniem techniki i sposobu wykonania (naśladowczo do otoczenia). Najwłaściwszym postępowaniem będzie, o ile będzie to możliwe uzupełnienie ubytków wypraw z użyciem materiałów zbliżonych do oryginalnych. Prawdopodobnie niezbędne okaże się szpachlowanie, czy zacieranie powierzchni oryginalnych tynków gładkich ze względu na istniejące ubytki, przebarwienia i spękania powierzchni. Większe ubytki ornamentów sztukateryjnych zrekonstruowane zostaną w technice odlewu, mniejsze poprzez kitowanie. Powierzchnie wypraw po uzupełnieniu

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

proponuje się scalić kolorystycznie farbami (laserunkami), aby w maksymalnym stopniu uzyskać stosowne rozwibrowanie.

Remont elewacji wymagał będzie usunięcia dużej ilości tynków ze względu na duży stopień ich zawilgocenia, zasolenia, odspojenia od muru i porażenia mikroorganizmami. Tynki użyte do rekonstrukcji zapewnią możliwość dyfuzji, pozwolą na rekonstrukcje form i dekoracji architektonicznych, a dodatki biobójcze powstrzymają rozwój mikroorganizmów i zabezpieczą przed rozwojem nowych kolonii. Farby użyte do wymalowań powinny spełniać wszystkie wymagania konserwatorskie ze względu na wysoką dyfuzyjność, odporność na czynniki atmosferyczne i wygląd nawiązujący do starych historycznych wypraw. Wszelkie reperacje, uzupełnienia i rekonstrukcje zaleca wykonać w tynku wapiennym z dodatkiem cementu trasowego, który zapewni brak skurczu przy wiązaniu, właściwą wytrzymałość mechaniczną i doskonałą przyczepność do muru. Kolorystyka obiektu została opracowana na podstawie badań stratygraficznych zachowanych tynków i farb. Wszystkie technologie zaproponowane w niniejszym programie są sprawdzone w wieloletniej praktyce konserwatorskiej.

ZAŁOŻENIA SZCZEGÓŁOWE

Na elewacjach budynku wraz z oczyszczeniem tynków z wtórnych nawarstwień proponuje się usunięcie najbardziej spękanych i odspojonych partii zapraw gładkich.

Partie wypraw profilowanych i bogatej rzeźbiarsko sztukaterii, należy oczyścić dostosowując metodę do stanu technicznego np. ręcznie lub zastosować strumieniowanie pod ciśnieniem z użyciem precyzyjnego agregatu z dyszą rotacyjną (np. Rotec) i ścierniwa o odpowiednio dobranej twardości np. Grani firmy Remmers, drobnoziarnisty piasek szklarski.

Należy usunąć brud, warstwy cementu i złuszcających się farb. Zakłada się usunąć ewentualne późniejsze naprawy z powierzchni elementów profilowanych i detali sztukatorskich, zwłaszcza w przypadku stwierdzonych odspojień i rozwarstwień oraz wadliwe technologicznie uzupełnienia cementowe.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Wykonane doraźnie naprawy z zaprawy cementowej są niewłaściwe ze względów estetycznych i technologicznych, dlatego należy je usunąć poprzez mechaniczne wykucie.

Przed rozpoczęciem czyszczenia na poszczególnych detalach i elementach należy przeprowadzić próby gwarantujące właściwą i najlepszą metodę oczyszczania.

Po oczyszczeniu wypraw elewacji należy, z udziałem specjalisty, dokonać przeglądu pod kątem oceny spękań konstrukcyjnych i podjąć odpowiednio zalecone działania naprawcze.

W ramach konserwacji technicznej wypraw należy przeprowadzić miejscowe odgrzybienie w partiach o zwiększonej działalności mikroorganizmów. (elewacja północna i zachodnia)

Zaleca się również odsolenie wybranych, wymagających przeprowadzenia tego zabiegu partii, metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z zastosowaniem okładów bentonitowych lub z pulpy celulozowej. Należy rozważyć przeprowadzenie zabiegu odsolenia partii cokołowych - kamienia i zapraw, przynajmniej do wysokości ok. 0,5 do 1 metra ponad poziom ziemi. Kilkakrotnie powtórzone okłady odsalające z bentonitu czy pulpy celulozowej, z konieczności stosowane miejscowo, nie rozwiążą wprawdzie całkowicie problemu zasolenia, pozwolą jednak wyekstrahować część szkodliwych związków z partii najbardziej nimi nasyconych, gdzie wytworzyły się wykwity na powierzchni i nastąpiły już zniszczenia struktury tynku. Następnie powierzchnię wypraw należy wzmocnić strukturalnie niehydrofobowym preparatem krzemoorganicznym.

Należy podkleić i wzmocnić fragmenty spękanych i odspojonych wypraw, zwłaszcza w przypadku elementów dekoracyjnych i profilowanych, poprzez wprowadzenie spoiwa cementowego metodą iniekcji oraz wzmocnienie strukturalne partii osłabionych. Konieczne jest dokonanie przeglądu umocowania poszczególnych detali. Wiele z nich na pewno jest odspojonych. W razie niepewnego systemu ich mocowania należy wszystkie poprawnie zamontować. Zakłada się zrekonstruować brakujące lub poważnie zniszczone detale na podstawie analogii z obiektu. Odtworzone elementy należy zamontować w miejscach ich pierwotnego usytuowania, zgodnie ze sztuką budowlaną. Przed montażem danego elementu

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

należy wykonać oczyszczenie, odrdzewianie i odpowiedzenie zabezpieczenie antykorozyjne metalowych elementów mocujących¹.

Zachowane oryginalne partie wypraw gładkich, profilowanych i dekoracji sztukatorskich, a także te późniejsze, które pozostaną należy wzmocnić strukturalnie, podkleić i zabezpieczyć dobierając materiały do stanu zachowania i technologii. Tynki proponuje się wzmocnić i skonsolidować specjalnymi środkami gruntującymi np. silikatowymi.

Pęknięcia tynków konieczne należy poszerzyć klinowo w formie litery V, wypełnić wysokoelastyczną zaprawą lub w razie potrzeby zainiekować i wypełnić zaprawą zbrojoną włóknami mineralnymi. Ubytki należy uzupełnić masą dostosowaną do oryginału, zarówno pod względem estetycznym jak i własnościami technicznymi.

Na odsłonięte partie wątku, w przypadku uzupełnień gładkich wypraw należy nałożyć wstępną warstwę narzutu z cementu trassowego (szpryc), a następnie warstwę zaprawy z wapnem trassowym i mikrowłóknami np. firmy Sto, przeznaczonej do uzupełnień starych tynków, niwelującej różnice w skurczu zapraw. Uzupełnieniom należy nadać fakturę zgodną z pierwotnym opracowaniem, czyli zatarcie pacą

Uzupełnienia i rekonstrukcje pozostałych wypraw np. profilowanych proponuje się uzupełnić metodą ciągnioną, opracowując końcowo powierzchnię wyprawy naśladowczo w stosunku do oryginału. W przypadku większych uzupełnień należy wykonać wcześniej odpowiednie zbrojenie z drutu nierdzewnego wklejanego na żywicy epoksydowej. W

¹ Korozja stalowych elementów zbrojeniowych - korodujące związki żelaza zwiększając swoją objętość wywierają ciśnienie wewnątrz struktury zapraw, naturalnego i sztucznego kamienia, prowadzą do powstawania pęknięć, a w dalszej konsekwencji ubytków materiału. Brak należytego zabezpieczania będzie powodował dalsze niszczenie tych detali. Proponuje się zatem metalowe wystające elementy oczyścić z rdzy, pozostałości rdzy dokładnie usunąć z zakamarków, następnie metal odpowiednio zabezpieczyć antykorozyjnie najlepiej gotową powłoką antykorozyjną np. w technologii firmy Sopro, lub Remmers lub Schomburg lub innych firm

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

miejscach większych ubytków detali, zwłaszcza na narożnikach należy wkleić zbrojenia z drutu mosiężnego, stanowiące konstrukcje pod uzupełnienia tynków. Wstępnie proponuje się je wykonać zaprawami np. wapienno-piaskowymi z dodatkiem trassu.

Uzupełnienia i rekonstrukcje elementów sztukatorskich należy wykonać zaprawami zbliżonymi składem do oryginalnych.

Zaleca się zaprawy nad kamiennym cokołem, otynkować zaprawą renowacyjną szerokoporową, która magazynuje w swojej strukturze migrującą ku powierzchni sól (do wysokości widocznej linii zawilgocenia). Duża porowatość tynku pozwala natomiast na swobodny przepływ pary wodnej, co sprzyja odparowywaniu nadmiaru wilgoci zawartej w murze. Dzięki tym właściwościom renowacyjne tynki szerokoporowe zapobiegają tworzeniu się powierzchniowych plam oraz niszczeniu tynków rozsadzanych przez krystalizujące sole.

Proponuje się malowanie dwuwarstwowe: kryjący podkład barwny i zewnętrzną warstwę (nieco jaśniejszą lub ciemniejszą) ewentualnie z dodatkiem piasku szklarskiego, aby uzyskać miękkie, rozwibrowane efekty tynku zacieranego. Całość tynków gładkich elewacji pokryje odporna na wilgoć hydrofobowa farba silikonowa np. firmy KABE lub Remmers - jako warstwa podkładowa kryjąca Silliconfarbe LA, jako wierzchnia powłoka laserunkowa Hisoric Lasur lub innej firmy np. Keim - półlaserunkowe farby Keim Retaurolazur z pigmentami. Farby te dają korzystny ze względów estetycznych szlachetny efekt lekkiego wibrowania barwy. Równocześnie farby krzemooorganiczne stanowią hydrofobową barierę dla wody opadowej, która nie wsiąka w strukturę tynku, lecz jest odtrącana na zewnątrz. Efekt hydrofobowości ma również wpływ na proces brudzenia się powierzchni elewacji, który zdecydowanie opóźnia. Podobnie zakłada się scalenie elementów sztukatorskich oraz profilowanych. Informacje niezbędne dla końcowego opracowania aranżacji elewacji będzie uzyskać można dopiero w trakcie prac. Ostateczne uściślenie technologii powinno zostać zweryfikowane przez konserwatora prowadzącego, po pełnym rozpoznaniu obiektu. Możliwe jest zastosowanie farb krzemooorganicznych (np. silikonowych), które dobrze wiążą się z podłożem nie tworząc błony hamującej przepuszczanie pary wodnej.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

Podczas prac przy tynkach elewacji proponuje się zastosować technologie oparte na produktach firm Atlas-Złoty Wiek, Keim, Kabe, Sto, Remmers lub innych wiodących firm oferujących produkty do renowacji obiektów zabytkowych. Materiały będące w większości gotowymi produktami mają stabilne i powtarzalne parametry techniczne i estetyczne. Efekty ich zastosowania można oglądać na wielu czołowych zabytkach architektury zarówno polskiej jak i europejskiej.

Stare, nieuporządkowane instalacje elektryczne, antenowe -- należy dokonać stosownych modyfikacji i najlepiej instalacje poprowadzić wewnątrz budynku

W ramach prac ulepszyć należy bezwzględnie systemy uszczelniania elewacji i odpływu wody opadowej (szkodliwe działanie czynników atmosferycznych, zwłaszcza wody opadowej). Zagadnienie to dotyczy przede wszystkim nieszczelnych obróbek blacharskich i elementów systemu odprowadzenia wody - rynien i rur spustowych. Należy wymienić wszystkie wadliwe obróbki blacharskie, rynny i rury spustowe. Ich wymiana będzie stanowiła bezwzględny warunek trwałości przeprowadzonej konserwacji elewacji budynku.

Zasolone powierzchnie kamiennego cokołu proponuje się odsolić metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska (np. okłady bentonitu z piaskiem). Jeżeli stan techniczny poszczególnych bloków na to pozwoli należy wykonać konserwację strukturalną tzn. skleić pęknięte fragmenty i ponownie włożyć wypadnięte, ruszające się ciosy, żywicą poliestrową lub epoksydową z użyciem wewnętrznych bolców nierdzewnych. Mniejsze ubytki kamienia należy uzupełnić kitem mineralnym. Ubytki kamienia należy uzupełnić - większe wstawkami, mniejsze kitem tradycyjnym dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału. Podobnie należy postąpić w przypadku uzupełniania spoin, należy zwrócić uwagę na kształt najstarszych spoin i podczas uzupełniania i rekonstrukcji dostosować je kształtem, oprócz barwy i granulacji. Powierzchnia kamieni prawdopodobnie posiadała obróbkę, należy po oczyszczeniu zweryfikować wiedzę i nadać fakturę do ustalonej w trakcie badań. Ewentualne przebarwienia kamienia zakłada się scalić z zastosowaniem spoiwa silikatowego lub krzemoorganicznego z dodatkiem pigmentów. Powierzchnię należy zabezpieczyć przed nadmiernym wnikaniem wody hydrofobowym preparatem krzemoorganicznym.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

W przypadku poważniejszych uszkodzeń bloków, których konserwacja nie będzie możliwa należy wykonać nowe ciosy z piaskowca, na wzór pierwotnych (zbliżone kolorystycznie).

Wszelkie elementy metalowe stanowiące integralną część elewacji budynku, należy oczyścić z resztek starych farb i rdzy. Należy zrekonstruować brakujące elementy na wzór powtarzalnych, rozprostować zagięcia, ubytki uzupełnić zgodnie ze sztuką. Metal zakłada się zabezpieczyć antykorozyjnie i pokryć farbami. Proponuje się zastosować technologię np. firmy Nobiles - podkład ftalowy antykorozyjny Nabikor i farbę nawierzchniową Emalia Chlorokauczuk² lub inną równoważną. Kolorystykę, ostatecznie należy ustalić komisyjnie, zgodnie z przyjętą aranżacją dla całości elewacji.

Prace konserwatorskie należy udokumentować w formie pisemnej i fotograficznej.

PROPONOWANA KOLORYSTYKA

Na podstawie przeprowadzonych badań odkrywkowych i sondażowych oraz naturalnych odkrywek i archiwalnych zdjęć można stwierdzić, że pierwotnie elewacje były w tonacji jasnougrowej -białej. Tak w większości malowane były wszystkie obiekty użyteczności publicznej pod koniec XIX wieku.

Dyrektywą konserwatorską winno być osiągnięcie w wyniku remontu elewacji stanu estetycznego zbliżonego do kolorystyki pierwotnej

W związku z powyższym zaleca się pomalować:

- ściany elewacji kolorem K 10410 wg wzornika kolorystycznego firmy KABE
- detal architektoniczny kolorem K10070 wg wzornika kolorystycznego firmy KABE
- stalowe bramy wejściowe oraz elementy ozdobne w kolorze brązowym

² Podkład przeznaczony jest do zabezpieczenia antykorozyjnego powierzchni stalowych przed nałożeniem emalii nawierzchniowych: chlorokauczkowych, akrylokauczkowych oraz alkidowych. Podkład chlorokauczuk charakteryzuje się szybkim schnięciem, elastycznością i bardzo dobrą przyczepnością do powierzchni stalowych. Daje powłoki matowe. Nie zawiera pigmentów na bazie chromu i ołowiu. Podkład Chlorokauczuk jest odporny na działanie wody i czynników atmosferycznych, lecz pełne właściwości antykorozyjne uzyskuje w zestawie z np. Emalią Chlorokauczuk, która przeznaczona jest do ochronno-dekoracyjnego malowania powierzchni stalowych. Powłoki charakteryzują się wysoką elastycznością i odpornością na czynniki mechaniczne i atmosferyczne.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

- słupy żeliwne i balustrady na elewacji frontowej w kolorze K120090 wg wzornika kolorystycznego firmy KABE .

- rynny, ofasowania i rury spustowe - jasno szary.

Przed ostatecznym malowaniem należy przedstawić propozycje aranżacji i kolorystyki w formie prób na obiekcie do oceny i wyboru przez komisję konserwatorską z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH W PUNKTACH

wyprawy tynkowe (gładkie, profilowane, sztukateryjne)

1. Usunięcie starych tynków niewłaściwych pod względem technologicznym oraz tynków zniszczonych i odspojonych. Ocena stanu mocowania elementów sztukateryjnych w razie potrzeby demontaż połączony z inwentaryzacją (ponowne przyklejenie i przytwierdzenie) po oczyszczeniu.
2. Demontaż elementów zbędnych oraz utrudniających prawidłowe wykonanie konserwacji elewacji – ofasowania gzymsów podokienników, nadokienników parapetów itp. Demontaż i ich inwentaryzacja (w koniecznym zakresie) elementów drewnianych przeznaczonych do konserwacji.
3. Po ustawieniu rusztowań i uzyskaniu pełnego dostępu do poszczególnych partii elewacji wykonanie uściślających badań konserwatorskich:
 - rozczytanie układu późniejszych nawarstwień oraz przekształceń elewacji - szczegółowe rozpoznanie stanu zachowania i zakresu występowania tynków pierwotnych i późniejszych (tynki płaskie, profile ciągnione, elementy sztukatorskie)
 - ustalenie najwcześniejszej zachowanej kolorystyki, faktury, technologii poszczególnych elementów i detali
 - ocena stanu zachowania poszczególnych partii
4. Usunięcie zdestruowanych partii tynków gładkich.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

5. Oczyszczenie wypraw elementów profilowanych i dekoracji sztukateryjnej przy użyciu agregatu z dyszą rotacyjną ze ścierniwem o odpowiednio dobranej twardości, ew. oczyścić ręcznie lub parownicami. Prace te należy wykonać po wcześniej wykonanych próbach, ze szczególną ostrożnością.
6. Ewentualne w ostateczności - odkucie najbardziej zniszczonych powtarzalnych fragmentów profili sztukatorskich i sztukateryjnych (odlewy).
7. W razie takiej konieczności dezynfekcja tynków w miejscach porażonych korozją biologiczną np. z użyciem preparatu Grünbelag Entferner, Imprägnierung BFA firmy Remmers lub innej firmy.
8. Odsolenie wybranych partii elewacji metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z zastosowaniem okładów bentonitowych lub z pulpy celulozowej.
9. W wypadku złego stanu zachowania i obniżonej wytrzymałości wypraw pozostawionych należy rozważyć możliwość wzmocnienia strukturalnego zapraw odpowiednim preparatem krzemoorganicznym najlepiej Funcosil KSE 100, 300, 500 firmy Remmers lub innym równoważnym dostępnym na rynku konserwatorskim ;np. Mineralit Consolid 100 lub 500 firmy KABE (wybór przez konserwatora prowadzącego).
10. W razie potrzeby konserwacja odsłoniętych elementów zbrojenia, w wybranej technologii firmy Sopro, Remmers np. poprzez dwukrotne pokrycie epoksydową warstwą zabezpieczającą Funcosil Epoxi Rostschutz firmy Remmers. Druga warstwa ochronna zostanie pokryta czystym piaskiem kwarcowym w celu poprawienia przylegania późniejszych napraw oraz zagruntowanie tynku wokół zbrojenia mineralno – polimerową warstwą szczepną Funcosil PCC Haftbrücke firmy Remmers, w celu zapewnienia dobrej przyczepności zaprawy do uzupełnień.
11. Ocena charakteru spękań konstrukcyjnych, ew. w razie potrzeby konsultacje z konstruktorem. Wykonanie iniekcji ciśnieniowej pęknięć ścian, odpowiednio

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

dobranym zaczynem mineralnym, pod nadzorem konstruktora i zgodnie z jego zaleceniami.

12. Ocena mniejszych spękań wypraw na wszystkich elementach elewacji. Wypełnienie płytkich rys po wcześniejszym ich przeżyłowaniu w kształcie litery V, zaprawą elastyczną o niskim skurczu wiązania np. Sto Rissfuller fein firmy Sto, Kombi finisz firmy KABE, Multispachtel firmy Remmers. Ostateczne modyfikacje i wybór po rozpoznaniu technologii przez konserwatora prowadzącego.
13. Korekta mocowania odspajających się elementów sztukatorskich i dekoracji z zastosowaniem gwintowanych kotew nierdzewnych wklejonych na żywicy epoksydowej np. Hilti Hit HY 150. Rekonstrukcja brakujących detali sztukatorskich (odlewy z formy), zgodnie z pierwotną technologią i kolorystyką. Receptury własne opracowane na podstawie badań i rozpoznania obiektu. Montaż zrekonstruowanych elementów j.w.
14. Wykonanie przeglądu odsłoniętych fragmentów wątku ceglanego, z uzupełnieniem ubytków zgodnie ze sztuką budowlaną. W razie takiej konieczności odsolenie odsłoniętych partii wątku preparatem Aida Salzsperre firmy Remmers - przeprowadzającym sole w związku nierozpuszczalne w wodzie.
15. Wykonanie zbrojeń pod większe uzupełnienia wypraw profilowanych z drutu nierdzewnego wklejonego na spoiwie Tenax Solido.
16. Uzupełnienia oraz rekonstrukcje profili wykonanych metodą ciągnioną zgodnie z pierwotną technologią lub z zastosowaniem zaprawy wapienno-piaskowej, z dodatkiem trassu firmy Sto np. Trass Kalk Werksteinmortel - lekka mineralna zaprawa do odlewów do wykonywania rdzeni odlewów lub profili ciągnionych; natomiast mniejsze ubytki wypełnić należy zaprawą Stuckoplan spezial STW 0.4 firmy Sto, Mineralit Restauro firmy KABE, ewentualnie drobnoziarnistą Stucco Feinzug FF 89 firmy Baunit Bayosan lub innymi równoważnymi dostępnym na rynku do stosowania w obiektach zabytkowych.

17. Uzupełnienie ubytków na elementach sztukateriach kitami składem zbliżonymi do oryginału np. masą np. Multispachtel firmy Remmers lub Stuckoplan (StoDecoPlan fein) firmy Sto firmy Sto Ispo lub Kombi Restauero firmy Kabe. Do opracowania powierzchni należy użyć narzędzi i powierzchnię uzupełnień opracować z fakturą otoczenia. Ostateczny wybór technologii przez konserwatora prowadzącego.
18. W partiach cokołowych na odsłoniętych wątkach w warstwie podkładowej przewiduje się zastosowanie porowatych tynków magazynujących sole Trass-Kalk-Porengrundputz WTA firmy Tubag.
19. Tynki gładkie - uzupełnienie ubytków i rekonstrukcji brakujących wypraw tynków płaskich:
 - nałożenie zaprawy podkładowej, na partie odsłoniętego wátku szpryc – obrzutka, zwiększająca przyczepność następnych warstw Sto Murosil VS firmy Sto, Mineralit Restauero TB firmy Kabe
 - nałożenie warstwy wyrównawczej - lekki tynk podkładowy renowacyjny Trass Kalk Maschinenleichtputz firmy Sto , Mineralit Restauero TW firmy Kabe
 - położenie zaprawy mineralnej z dodatkiem mikrowłókien np. Ispos Nr 1 firmy Sto lub Sto Trass Filtzputz firmy Sto zaprawa wapienno-piaskowa z dodatkiem trasy
20. Projekt kolorystyki elewacji dla poszczególnych elementów proponuje się wcześniej przedstawić do akceptacji komisji konserwatorskiej w formie próbek kolorów naniesionych bezpośrednio na elewację .
21. Gruntowanie tynków elewacji i sztukaterii zgodnie z przyjętą technologią np. preparatem silikatowym Spezial Fixativ firmy Kaim.
22. Malowanie tynków gładkich elewacji, profilowanych i sztukaterii. Wstępnie proponuje się zastosować farby silikatowe np. Calsilit F firmy KABE lub sol-silikatową Soldalit bądź silikatową Granital firmy Kaim z laserunkiem powierzchniowym Restauero Lasur firmy Kaim w odpowiedniej kolorystyce (proponuje się pogłębienie plastyki powierzchni poprzez wykończenie powłoki barwnej warstwą lekkiego laserunku Restauero Lasur firmy Kaim). Warstwę dekoracyjno-ochronną można

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

nakładać dopiero po wstępnym wyschnięciu tynku, tj. po ok. 7-10 dniach od nałożenia tynku (wyroby wapienne lub silikatowe). Można również rozważyć zastosowanie farby silikonowej Funcosil Historic Lasur firmy Remmers, która dzięki wypełniaczowi z bieli wapiennej nawiązuje do mineralnego charakteru historycznych farb wapiennych, jest jednak znacznie odporniejsza na czynniki atmosferyczne i zanieczyszczenie powietrza. Farbę nanosić można laserunkowo równocześnie w kilku odcieniach, metodą topowania pędzlem i gąbką.

Po wykonaniu prób na obiekcie zaleca się dokonać oceny i wyboru przez komisję konserwatorską z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

23. Wykonanie przeglądu, naprawa bądź wymiana niesprawnych obróbek blacharskich, rur spustowych i rynien. Montaż elementów zdemontowanych na czas konserwacji (po przeprowadzonych przy nich zabiegach renowacyjnych).

24. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej wg schematu.

ELEMENTY WYKONANE Z KAMIENIA (PIASKOWCA)

1. Wstępne oczyszczenie .
2. Doczyszczanie powierzchni metodą dostosowaną do stanu zachowania kamienia. Proponuje się metodę strumieniowania ścierniwem kwarcowym pod ciśnieniem (metoda CePe) lub parą wodną pod ciśnieniem, wspomaganą chemicznym działaniem preparatu Alkutex Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers opartego na fluorku amonu, lub. Wybór metody po wykonanych próbach.
3. Usunięcie starych cementowych kitów i spoin poprzez mechaniczne wykucie.
4. Usunięcie skrajnie zwiędniętych i rozwarstwionych fragmentów powierzchni kamienia.
5. Dokonanie oględzin stanu zachowania oraz zakresu występowania poszczególnych ciosów i ostateczne ustalenie zakresu uzupełnień (demontaż elementów zupełnie

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

zniszczonych, o charakterze konstrukcyjnym, rekonstrukcja brakujących). W razie potrzeby uściślenie dalszego postępowania na spotkaniu komisji konserwatorskiej.

6. Dezynfekcja powierzchni kamieniarki preparatem BFA Entferner f. Remmers lub Agicid f. Kaim.
7. Odsolenie powierzchni elementów zasolonych metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska z użyciem kompresów z bentonitu z piaskiem.
8. Wzmocnienie strukturalne osłabionego kamienia spoiwem krzemoorganicznym Funcosil KSE 100, 300, 500 firmy Remmers metodą wielokrotnego powlekania, celem uzyskania jak najgłębszej penetracji impregnatu (powinno się pozostawić do pełnego związania na okres dwóch tygodni).
9. Demontaż i ponowne prawidłowe osadzenie ciosów ruchomych, obluźwanych tych, które wypadły. Montaż elementów nowych (rekonstrukcji). Wyczyszczenie muru i zalicowanie szprycem cementowym, montaż ciosów z zastosowaniem kotew stalowych/kleju montażowego np. prod Ceresit CX5 (zgodnie ze sztuką).
10. Uzupełnienie większych ubytków kamienia taszlami z tego samego rodzaju piaskowca o zbliżonej kolorystyce. Montaż większych wstawek na stelażu - drutu/prętów nierdzewnych wklejonych na spoiwie poliestrowym Tenax Solido.
11. Uzupełnienie mniejszych ubytków kamienia kitem wapienno-piaskowym z dodatkiem białego cementu i pigmentów mineralnych lub gotową masą mineralną do uzupełnień piaskowców Funcosil Restauriermörtel firmy Remmers.
12. W miejscach gdzie na skutek procesów destrukcyjnych nastąpiła całkowita utrata lica kamiennego, proponuje się, w miarę możliwości ponowne opracowanie kamieniarskie powierzchni, zgodnie z fakturą, uzupełnienia kitami wykonując tylko w tych miejscach, gdzie jest to konieczne.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO
W KRYNICY

13. Uzupełnienie spoinowania gotową, uelastycznioną masą mineralną Funcosil ECC-Fugenmörtel firmy Remmers lub zaprawą tradycyjną z dodatkiem wapna trasowego (piasek, wapno, dodatek cementu białego portlandzkiego 250 + pigmenty)
14. .Ewentualne scalenie kolorystyczne przebarwień kamienia na uzupełnieniach na spoiwie silikonowym Historic Lasur firmy Remmers lub silikatowym Restaurolasur firmy Keim.
15. Hydrofobizacja kamienia preparatem Funcosil WS lub Funcosil SL firmy Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna.

ELEMENTY METALOWE – BALUSTRADY, KRATY I INNE

1. Usunięcie warstw przemalowań, łuszczących się farb aż do oślonienia metalu metodami chemiczną np. pastą Levis, Scansol, Genol Pro Liquide f. Laboratories Ceetal lub metodą strumieniowania ściernego lub inną wybraną po przeprowadzonych próbach.
2. Ocena i przegląd poszczególnych elementów, korekta elementów odkształconych, uzupełnienie brakujących.
3. Ograniczenie korozji metalu poprzez nałożenie np. preparatu Stabilizator rdzy f. Hector-V 33.
4. Odtłuszczenie powierzchni metalu.
5. Wybór technologii - odpowiednio: nałożenie na metal farby podkładowej np. podkładu miniowego z 10% dodatkiem preparatu Stabilizator rdzy firmy Hector V33 lub firmy Nobiles - podkład ftalowy antykorozyjny Nabikor³ lub specjalnego

³ W przypadku zdemontowanych elementów należy rozważyć propozycję zabezpieczenia metalu metodą cynkowania ogniowego. Cynkowanie ogniowe obecnie stanowi najlepszą ochronę wyrobów ze stali przed korozją. Cynkowanie ogniowe to proces nakładania mechanicznie wytrzymałej powłoki cynku na stal. Proces ten polega na zanurzeniu odpowiednio przygotowanych wyrobów stalowych w kąpeli płynnego cynku, poprzedzony fazą przygotowania wyrobów poprzez odtłuszczenie, trawienie i topnikowanie. Powlekanie cynkiem polega na wytworzeniu stopu żelaza z cynkiem (na linii styku), dzięki czemu powłoka jest trwała i odporna na działanie środowiska oraz uszkodzenia mechaniczne. Stop żelaza z cynkiem nawet po uszkodzeniu powłoki zabezpiecza wyrób przed korozją. Tak zabezpieczone elementy następnie należy odtłuścić i

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

6. podkładu farby podkładowej Imestol Anticor f. Imesta. Nałożenie lakieru nawierzchniowego do metalu np. firmy Hector-V33 lub farby nawierzchniowej Emalia Chlorokauczuk firmy Nobiles (kolorystyka wg RAL uzgodniona komisyjnie) lub wykończenie powierzchni kompozycją grafitową Eddi Schmied⁴ lub Imestol Anticor Grafit⁵ firmy Imesta w kolorystyce uzgodnionej podczas aranżacji elewacji.

ELEMENTY DREWNIANE: PODDACHOWE

1. Oczyszczenie powierzchni drewnianych z nawarstwień łuszczących się farb. Metody i środki zostaną wybrane na podstawie prób. Zabiegi te zakłada się wykonać metodami mechaniczną i chemiczną. Proponuje się zastosować pasty chemiczne ze środkiem stopującym. Dostępne w handlu pasty takie jak Scansol firmy Scandia Cosmetics, Vitaf firmy Levis itp.
2. Usunięcie nieprawidłowych wstawek i uzupełnień (mechanicznie). Kontrola stabilności połączeń stolarskich. Wzmocnienie konstrukcji poprzez klejenie, wklejanie w rozstępy połączeń obłogu drewnianego, kołków, trzpieni itp., zgodnie ze sztuką stolarską. W razie takiej konieczności (zniszczenia połączeń konstrukcyjnych) zastosowanie wkrętów typu Spax, które zostaną ukryte i zamaskowane (szpachla).
3. Impregnacja zniszczonych partii drewna poprzez powlekanie. Zastosowany zostanie roztwór Osolanu KL w toluenie.
4. Rekonstrukcja najbardziej zdegradowanych fragmentów lub braków, stosując pierwotną technikę wykonania i używając drewna zgodnego z oryginałem.

zabezpieczyć farbą podkładową na powierzchnie cynkowane i dwukrotnie farbą w odpowiedniej wersji barwnej (ustalenia końcowe komisyjne).

⁴ Jest to wysokogatunkowa, nawierzchniowa, czarna matowa farba do metalu do wymalowań zewnętrznych i wewnętrznych. Nadaje żelazu wspaniały wygląd. Produkowana na bazie żywicy alkidowej z dodatkiem mieszanek naturalnych grafitów i pyłów szlachetnych metali. Nadaje żelazu antyczny wygląd.

⁵ Grafitowa dyspersyjna powłoka malarska o działaniu antykorozyjnym do stali i żeliwa do wewnątrz i na zewnątrz. Jednoskładnikowa dyspersyjna powłoka malarska na bazie akrylowych kopolimerów. Zawiera filtr stabilizacyjny przeciwko działaniom promieniowania UV, inhibitory antykorozyjne i grafit. Doskonale przyczepna do podłoża i elastyczna. Do malowania stali, żeliwa, aluminium i ocynku do wewnątrz i na zewnątrz. Przed zastosowaniem na zewnątrz należy powierzchnię zagruntować przy pomocy Imestol Anticor. Dostępne kolory: czarny (RAL 7021) i czarno-szary (RAL 7024).

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

5. Wypełnienie drobnych ubytków drewna masą na bazie pyłu drzewnego i kleju glutynowego lub szpachlami (w razie potrzeby podbarwianymi w masie pigmentami); po ocenie i na podstawie doświadczeń konserwatora prowadzącego prace.
6. Opracowanie powierzchni uzupełnień i drewna przy użyciu papierów ściernych różnych gradacji, kolejno: 80; 120; 180.
7. Zabezpieczenie sęków np. poprzez izolację roztworem szelaku.
8. Przegląd, naprawa i oczyszczenie metalowych akcesoriów (piaskowanie, bądź chemiczne usunięcie korozji), polerowanie odtłuszczenie i odpowiednie zabezpieczenie.
9. Opracowanie końcowej propozycji kolorystycznej zgodnie z pierwowzorem lub ustaloną aranżacją. Trzykrotne powleczenie powierzchni drewnianych wysokiej jakości farbą lub lakierem, odpornym na działanie czynników atmosferycznych. W przypadku malowania farbami kryjącymi - naniesienie na drewno warstwy podkładowej; następnie dwukrotne malowanie półmatową np. emalią alkidową. Kolorystyka wg wzorników RAL lub NCS.
10. Montaż elementów zdemontowanych na czas konserwacji.
11. Wykonanie dokumentacji powykonawczej dla całości zabiegów.

UWAGI KOŃCOWE:

1. Prace przy renowacji elewacji należy prowadzić pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki, a firma przeprowadzająca remont powinna posiadać praktykę przy obiektach zabytkowych.
2. W przypadku materiałów dotyczących technologii remontu konserwatorskiego podano nazwy konkretnych materiałów i nazwę produkującej je firmy ze względu na fakt, że nie jest to typowy remont budowlany, a remont posługujący się technologiami konserwatorskimi w celu przywrócenia świetności zabytkowi architektury.

PROGRAM POSTĘPOWANIA DO REMONTU KONSERWATORSKIEGO HISTORYCZNYCH ELEWACJI STAREGO DOMU ZDROJOWEGO W KRYNICY

3. Wszystkie zastosowane materiały i urządzenia muszą posiadać świadectwa dopuszczenia do stosowania w budownictwie, posiadać wymagane prawem atesty i aprobaty oraz spełniać wymogi szczegółowych norm i przepisów z zakresu BHP, sanitarnych i p. pożarowych.

Działania dodatkowe, nie ujęte w niniejszym programie konserwatorskim powinny być rozstrzygane na spotkaniach komisji konserwatorskiej z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

Jan Zawiejski na budowie Domu Zdrojowego w Krynicy, ok. 1886.

Opracował;

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Józef Stanisław Stec
ul. Dugosza 71/18 - tel. (018) 428 99 42
33-300 NOWY SĄCZ
J. Stec